

Основи агентурно-оперативної діяльності спецслужб України

У посібнику розглянуто загальні питання агентурно-оперативної діяльності десяти українських спецслужб, визначених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», за винятком Служби зовнішньої розвідки, оперативних підрозділів розвідувального органу Міністерства оборони та агентурної розвідки Державної прикордонної служби України через специфіку їх діяльності за кордоном. Описано процес вербування агентурного апарату, визначено методи агентурно-оперативної діяльності та подано багато інших важливих питань, що стосуються окресленої тематики.

В посібнику викладаються лише загальновідомі суспільній практиці матеріали, які в конкретних випадках врегульовуються лише відомчими нормативними актами, як правило, з грифами обмеження в доступі і які нами не розглядаються.

Видання стане в пригоді курсантам та молодим оперативним співробітникам, залученим до розв'язання нагальних проблем агентурно-оперативної діяльності без підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також усім тим, хто цікавиться зазначеним питанням.

С. Г. Гордієнко

**ОСНОВИ
АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦСЛУЖБ
УКРАЇНИ**

Навчальний посібник

ЮРІНКОН ІНТЕР
Київ–2025

УДК 351.746.1.083.8(477)(075.8)

Г68

Гордієнко С. Г.

Г68 Основи агентурно-оперативної діяльності спецслужб України:

навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 776 с.

ISBN 978-966-667-869-3

У посібнику розглянуто загальні питання агентурно-оперативної діяльності десяти українських спецслужб, визначених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», за винятком Служби зовнішньої розвідки, оперативних підрозділів розвідувального органу Міністерства оборони та агентурної розвідки Державної прикордонної служби України через специфіку їх діяльності за кордоном. Описано процес вербування агентурного апарату, визначено методи агентурно-оперативної діяльності та подано багато інших важливих питань, що стосуються окресленої тематики.

Видання стане в пригоді курсантам та молодим оперативним співробітникам, залученим до розв'язання нагальних проблем агентурно-оперативної діяльності без підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а також усім тим, хто цікавиться зазначеним питанням.

УДК 351.746.1.083.8(477)(075.8)

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого Forest Stewardship Council®

ISBN 978-966-667-869-3

© Гордієнко С. Г., 2025

© Юрінком Інтер, 2025

**З великою подякою моїм наставникам
та друзям Сідаку Володимирі Степановичу,
Козенюку Валерію Олександровичу
та Кулішу Володимирі Петровичу**

Видатний фантаст Рей Бредбері у романі «Щось страшне настає» через образ продавця громовідводів ставить прості запитання дітям: «Навіщо знадобилися єгипетські, арабські, ефіопські, індіанські письмена? Якою мовою розмовляє вітер? Якої національності гроза? Де батьківщина дощу? Якого кольору блискавка? Куди йде грім, коли завмирає?» — і дає їм пораду як старший за віком: «Ви повинні володіти всіма наріччями, хлопці, в усіх відтінках і різновидах, щоб, коли знадобиться, утихомирити вогні святого Ельма й кулі блакитного вогню...». Підсумовуючи розмову, продавець визначає свою мету: «І я подумав: намалюю графік гроз, визначу координати ураганів і стану їх випереджати».

Нам, як і герою роману американського письменника Германа Мелвілла Мобі Дік, «невідомо толком, чим усе це закінчиться, але що б там не було, я йду назустріч кінцю, сміючись».

Це і є нашими девізами у викладі такого непростого матеріалу про феномен агентуристики, що постійно перебуває в русі, трансформується та адаптується до такої складної та небезпечної сучасності. Відповідно до неї він потребує досконального щоденного дослідження задля виявлення його закономірностей і впровадження їх у практику. Адже потрібно продовжувати відновлювати життя в Україні й спецслужбам через виховання молодих і відданих Батьківщині оперативників.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	12
ВІД АВТОРА	14
ПЕРЕДМОВА.....	25

ВСТУП ДО КУРСУ «ОСНОВИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦСЛУЖБ УКРАЇНИ»

§ 1. Відображення агентурно-оперативної діяльності спецслужб у суспільній практиці.....	32
§ 2. Теорія агентурно-оперативної діяльності як наука	40
§ 3. Основи агентурно-оперативної діяльності як навчальна дисципліна	43
§ 4. Предмет і завдання курсу	49
§ 5. Методологічні основи та джерела курсу.....	53
§ 6. Зміст і структура курсу. Місце курсу в системі інших навчальних дисциплін.....	59
§ 7. Співвідношення агентурно-оперативної діяльності з іншими галузями права і суміжними науками	62

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глава 1.1. Загальна характеристика агентурно-оперативної діяльності	68
§ 1. Загальнодержавна система заходів забезпечення державної безпеки	68
§ 2. Суб'єкти агентурно-оперативної діяльності в Україні.....	79
§ 3. Соціально-правове регулювання агентурно-оперативної діяльності	84
§ 4. Сутність і зміст агентурно-оперативної діяльності.....	96
§ 5. Підстави для проведення агентурно-оперативної діяльності	100
§ 6. Завдання агентурно-оперативної діяльності.....	103
Глава 1.2. Принципи агентурно-оперативної діяльності.....	106
§ 1. Загальні принципи агентурно-оперативної діяльності	106
§ 2. Спеціальні принципи агентурно-оперативної діяльності	115

Глава 1.3. Оперативна обстановка	123
§ 1. Поняття й основні елементи оперативної обстановки. Співвідношення політичної й оперативної обстановки.....	123
§ 2. Види оперативної обстановки і чинники, що впливають на її формування	130
§ 3. Аналіз і оцінка оперативної обстановки, вимоги, які ставляться до них	132
Глава 1.4. Інформаційне забезпечення агентурно-оперативної діяльності	140
§ 1. Сутність та зміст інформаційного забезпечення агентурно-оперативної діяльності	140
§ 2. Оцінка агентурно-оперативної інформації.....	143
§ 3. Процес інформаційного забезпечення агентурно-оперативної діяльності.....	148
Глава 1.5. Загальні положення тактики агентурно-оперативної діяльності	154
§ 1. Поняття тактики агентурно-оперативної діяльності.....	154
§ 2. Особливості тактики агентурно-оперативної діяльності	157
§ 3. Методика вироблення тактичних рішень	161
РОЗДІЛ 2. СИЛИ ТА ЗАСОБИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Глава 2.1. Сили агентурно-оперативної діяльності	166
§ 1. Обов'язки та права оперативних підрозділів, які здійснюють агентурно-оперативну діяльність	166
§ 2. Повноваження й організація роботи оперативних співробітників при здійсненні ними агентурно- оперативної діяльності.....	182
§ 3. Офіцери діючого резерву та завдання, які вони вирішують	185
§ 4. Позаштатні оперативні співробітники, елементи підбору, вивчення та організації роботи з ними	189
Глава 2.2. Засоби агентурно-оперативної діяльності.....	195
§ 1. Поняття «агент спецслужб». Основні завдання, які вирішуються за допомогою агентів. Значення агентів для спецслужб. Категорії агентів.....	195

ЗМІСТ

---

§ 2. Відносини конфіденційного співробітництва, їх характеристика і правове регулювання	207
§ 3. Поняття і призначення довірених осіб	214
§ 4. Організація роботи з довіреними особами	223
§ 5. Оперативно-технічні та криміналістичні засоби	228
§ 6. Радіоелектронна розвідка і контррозвідка та їх призначення	247
§ 7. Оперативний облік, його призначення та ведення	253
§ 8. Автоматизовані інформаційні системи як засіб інформаційного забезпечення агентурно-оперативної діяльності	258
§ 9. Інші засоби агентурно-оперативної діяльності	266
Глава 2.3. Агентурний апарат	268
§ 1. Зміст процесу та вербування агентів	268
1.1. Основи вербування агентів	269
1.2. Процес підготовки вербування агентів	271
1.3. Поняття вербування агента	272
1.4. Підбір кандидата на вербування як агента, його вивчення, перевірка та підготовка умов для його вербування	273
1.5. Зміст і тактика вербування агента	283
1.6. Документальне оформлення результатів вербування агента	292
§ 2. Зв'язок з агентами	297
2.1. Поняття зв'язку з агентами та вимоги до нього	297
2.2. Способи зв'язку з агентами	300
2.3. Місця особистих зустрічей (явок) оперативних співробітників з агентами	311
§ 3. Робота з агентами	342
3.1. Поняття та зміст роботи з агентами. Завдання і лінія поведінки агента. Створення умов для виконання агентом завдань спецслужб	342
3.2. Керівництво агентами	346
3.3. Виховання агентів	353
3.4. Навчання агентів	361
§ 4. Резиденти та резидентські ланки спецслужб	369
4.1. Значення резидентів спецслужб в агентурно- оперативній діяльності	369

4.2. Порядок підбору, вивчення, перевірки та вербування резидентів	372
4.3. Порядок документального оформлення матеріалів вивчення та перевірки кандидатів на вербування як резидентів	375
4.4. Організація роботи резидентських ланок	377
§ 5. Аналіз та оцінка стану агентурного апарату.....	389
§ 6. Принципи та основні етапи процесу формування агентурного апарату.....	392
§ 7. Утримання конспіративних квартир і явочних пунктів.....	399
Глава 2.4. Соціальний і правовий захист учасників агентурно-оперативної діяльності	406
РОЗДІЛ 3. ВИДИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Глава 3.1. Виявлення протиправної діяльності СС ІД ООГО проти України	426
§ 1. Поняття виявлення протиправної діяльності противника....	426
§ 2. Методи виявлення протиправної діяльності противника.....	439
Глава 3.2. Попередження і припинення протиправної діяльності противника	454
§ 1. Поняття попередження і припинення протиправної діяльності противника	454
§ 2. Методи оперативного попередження і припинення протиправної діяльності противника	456
Глава 3.3. Профілактична діяльність спецслужб України	466
§ 1. Поняття та загальна характеристика профілактики.....	466
§ 2. Загальна профілактика й участь у ній спецслужб	471
§ 3. Індивідуальна профілактика.....	474
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦСЛУЖБ	
Глава 4.1. Загальні методи агентурно-оперативної діяльності	482
§1. Агентурне та оперативно-технічне проникнення.....	482

1.1. Поняття та об'єкти агентурного та оперативно-технічного проникнення	482
1.2. Способи агентурного проникнення	486
1.3. Введення агента в оперативний процес	493
§ 2. Оперативний експеримент	500
2.1. Загальна характеристика оперативного експерименту	501
2.2. Організація проведення оперативного експерименту	506
2.3. Оперативно-тактичні та правові вимоги провадження оперативного експерименту	512
§ 3. Оперативна комбінація	521
3.1. Поняття оперативної комбінації	521
3.2. Сфери застосування оперативної комбінації	523
3.3. Взаємозв'язок та взаємозумовленість агентурно-оперативних заходів, які становлять оперативну комбінацію	524
3.4. Спрямувальний вплив на об'єкти оперативної розробки та інших осіб у ході проведення оперативної комбінації	525
3.5. Основні умови успішного проведення оперативної комбінації	528
3.6. Прийняття рішення на проведення оперативної комбінації. План комбінації	532
3.7. Співвідношення характеристик оперативного експерименту та оперативної комбінації при їх провадженні за контррозвідувальними та оперативно-розшуковими справами	539
§ 4. Оперативне дезінформування	542
4.1. Поняття оперативного дезінформування та завдання, які вирішуються за допомогою цього методу	542
4.2. Види оперативного дезінформування	544
4.3. Процес проведення дезінформування	546
4.4. Умови успішного здійснення дезінформування	548
§ 5. Оперативна гра	549
5.1. Поняття оперативної гри та її основні ознаки	549
5.2. Правила ведення оперативних ігор	552
5.3. Суть радіогри та вимоги, що ставляться до неї	553
Глава 4.2. Спеціальні методи агентурно-оперативної діяльності	555
§ 1. Візуальне спостереження	555

1.1. Поняття візуального спостереження.....	555
1.2. Завдання візуального спостереження.....	557
1.3. Об'єкти та суб'єкти візуального спостереження.....	559
1.4. Підстави та порядок застосування візуального спостереження.....	563
§ 2. Оперативна установка.....	568
2.1. Поняття оперативної установки.....	568
2.2. Об'єкти та суб'єкти оперативної установки.....	569
2.3. Порядок застосування та підстави для проведення оперативної установки.....	571
§ 3. Оперативне опитування.....	572
3.1. Загальна характеристика оперативного опитування.....	572
3.2. Вивідування.....	576
3.3. Види та форми оперативного опитування.....	584

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

§ 1. Поняття форм агентурно-оперативної діяльності, класифікація, критерії та вимоги до класифікації. Загальні форми агентурно-оперативної діяльності.....	596
--	-----

Глава 5.1. Агентурно-оперативний захід і система агентурно-оперативних заходів..... 601

§ 1. Поняття, ознаки й структура агентурно-оперативних заходів.....	601
§ 2. Здійснення агентурно-оперативних заходів.....	607

Глава 5.2. Оперативний пошук..... 612

§ 1. Поняття і завдання оперативного пошуку.....	612
§ 2. Система агентурно-оперативних заходів, спрямованих на здобування первинної інформації про розвідувально-підривної та іншу протиправну діяльність проти України.....	614
§ 3. Робота з первинною інформацією.....	617
§ 4. Перевірка сигнальної інформації.....	621
4.1. Поняття сигнальної інформації.....	621
4.2. Тактика перевірки сигнальної інформації.....	629

Глава 5.3. Порядок заведення справ оперативно-розшукової, контррозвідувальної та розвідувальної діяльності і строки їх ведення.....	638
Глава 5.4. Оперативна перевірка	646
§ 1. Поняття, підстави та завдання оперативної перевірки.....	646
§ 2. Тактика оперативної перевірки. Застосування у ході оперативної перевірки оперативних сил, засобів і методів	651
§ 3. Завершення оперативної перевірки. Порядок припинення справи	658
Глава 5.5. Оперативна розробка	661
§ 1. Поняття, підстави та завдання оперативної розробки.....	661
§ 2. Тактика оперативної розробки.....	664
§ 3. Закінчення та припинення оперативної розробки.....	679
Глава 5.6. Контррозвідувальна операція.....	684
§ 1. Поняття, ознаки та структура операції	684
§ 2. Класифікація операцій і вимоги до них	686
§ 3. Заведення справи контррозвідувальної операції, її проведення та припинення	690
Глава 5.7. Об'єктова оперативна розробка.....	696
§ 1. Поняття, завдання та особливості об'єктової оперативної розробки	696
§ 2. Підстави й порядок заведення справи об'єктової оперативної розробки	704
§ 3. Тактика об'єктової оперативної розробки	707
3.1. Особливості тактики об'єктової оперативної розробки.....	707
3.2. Основні вимоги до тактики СООР.....	712
3.3. Забезпечення об'єктової розробки силами та засобами.....	714
3.4. Тактика реалізації матеріалів СООР	720
Глава 5.8. Контррозвідувальний захист об'єктів протиправних спрямувань противника.....	723
§ 1. Контррозвідувальний захист у системі агентурно-оперативної діяльності.....	723

ЗМІСТ

---

§ 2. Завдання контррозвідувального захисту.....	724
§ 3. Заведення та припинення справи контррозвідувального захисту	729
§ 4. Особливості ведення справи контррозвідувального захисту	732
Глава 5.9. Оперативний розшук.....	734
§ 1. Поняття, підстави, завдання й види оперативного розшуку	734
§ 2. Види оперативного розшуку.....	737
§ 3. Порядок порушення справи оперативного розшуку	738
§ 4. Зміст оперативного розшуку	739
§ 5. Тактика оперативного розшуку.....	742
ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	751
ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА НЕЮ.....	752
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	770

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АОД	– агентурно-оперативна діяльність
АСОД	– автоматизовані системи обробки даних
ВС	– візуальне спостереження
Закон України «Про ОРД», Закон про ОРД	– Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»
Закон України «Про СБУ»	– Закон України «Про Службу безпеки України»
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
ЛБД	– локальні банки даних
МВС України, МВС	– Міністерство внутрішніх справ України
НКПВ	– негласний контроль поштових відправлень
НП	– надзвичайна подія
ОАІС	– об'єднана автоматизована інформаційна система
ОГ і ЗО	– організовані групи і злочинні організації
ОДР	– офіцер діючого резерву
ОЕ	– оперативний експеримент
ООГО	– окремі організації, групи та особи
ООЗ	– об'єкти оперативної зацікавленості

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ОРД	– оперативно-розшукова діяльність
Підрозділи «Р», підрозділи РКР	– підрозділи радіоконтррозвідки
Противник (СС ІД ООГО)	– спецслужби іноземних держав, окремі організації, групи та особи, що ведуть протиправну діяльність
РБД	– регіональні банки даних
РКР	– радіоконтррозвідка
РПД	– розвідувально-підбивна діяльність
СБУ	– Служба безпеки України
СКЗ	– справа контррозвідувального захисту
СКО	– справа контррозвідувальної операції
СООР	– справа об'єктової оперативної розробки
СОП	– справа оперативної перевірки
СОР	– справа оперативної розробки
СОРоз	– справа оперативного розшуку
СС ІД	– спецслужби іноземних держав
ЦБД	– центральний банк даних

ВІД АВТОРА

Шановний читачу!

По-перше, в посібнику викладаються лише загальновідомі суспільній практиці матеріали. Ті, що захищені грифом обмеженого доступу й урегульовуються лише відомчими нормативними актами, нами не розглядаються. Будь-які збіги у тексті роботи з чинними нормативно-правовими актами спецслужб є випадковими.

По-друге, відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність — це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Ми досліджуємо лише негласний, конспіративний, таємний складник ОРД, а саме агентурно-оперативну діяльність — систему негласних пошукових заходів, що здійснюються із застосуванням агентурних та оперативно-технічних засобів, метою якої є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння спецслужб іноземних держав, окремих організацій, груп та осіб, що ведуть протиправну діяльність проти України й мають на меті підірвати державного устрою та суспільного ладу, для припинення та легалізації правопорушень в інтересах кримінального судочинства, а також отримання таємної інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Саме це та ще кілька об'єктивних і суб'єктивних обставин спонукали звернутися до цієї тематики й спробувати її висвітлити в доступній для загального розуміння формі — навчальному посібнику. Серед таких обставин — повна відсутність схожих матеріалів; необхідність навчання наступних поколінь оперативних співробітників-агентуристів; небажання та невміння сучасного науково-педагогічного складу закладів освіти зі специфічними умовами навчання досліджувати цю тематику; брак співпраці оперативних підрозділів за цим напрямом роботи; розробка зазначеної тематики без участі «відкритої» науки в різних відомствах¹.

---

¹ Мережа дає можливість ознайомитися з матеріалом цілком таємних радянських видань на кшталт «Зв'язок з агентурою» — про зв'язок з агентами в умовах закордоння, чи «Контррозвідувальний словник» з поясненнями всієї термінології органів державної безпеки СРСР.

Усі зазначені обставини безпосередньо впливають на роботу спецслужб в умовах повномасштабної війни, а відтак негайно повинні бути вирішеними.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» агентурно-оперативну діяльність мають право проводити 10 структур, які надалі для зручності та скорочення називатимемо **спецслужбами**.

У минулому автору довелося самостійно вивчати й опрацювати вказану тематику, оскільки тоді якраз назріла необхідність навчати курсантів і молодих оперативних співробітників² спецслужб основам агентурно-оперативної діяльності в незалежній Україні. Слід підкреслити, що ця людська діяльність нараховує не одну сотню років, проте існування об'єктивних і суб'єктивних підстав розвитку державності вимагає їх адекватного висвітлення та застосування на практиці. Очевидно, що автору було важко не скористатися досвідом своїх попередників і почати роботу з «нуля».

Наріжним каменем стало розуміння поняття державної безпеки³, яке в подальшому трансформувалося в таке: державна безпека — це безпека державно-політичного, конституційно-легітимізованого політичного ладу держави від змін його неконституційним шляхом; державотворення і конструктивної політики для стабільності суспільства; політичного суверенітету; територіальної цілісності України і недоторканності її кордонів; інститутів державної влади; національно-державних інтересів у сфері економіки для ефективної реалізації соціального призначення держави — забезпечення подальшого розвитку особи, суспільства та держави⁴.

Якісний стан безпеки держави залежить від рівня загроз для неї та ефективності системи протидії останнім. Автор вважає недоцільним розпорощуватися на їх деталізацію без прив'язки до достатньо розробленої ще за радянських часів системи заходів з протидії,

---

² У тексті роботи зустрічаються окремі умовні позначення (наприклад оперативний співробітник), які характерні для всіх спецслужб, але мають свої усталені назви та певні особливості в кожній із них.

³ Гордієнко С. Г. Сутність та зміст поняття «державна безпека». *Стратегічна панорама*. 2003. № 2. С. 114–120.

⁴ Гордієнко С. Г. Генеза сутності та змісту державної безпеки України: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 100 с.

насамперед розвідувально-підривній діяльності спецслужб іноземних держав, окремих організацій та осіб.

Безпеку держави у сучасних умовах розвитку українського суспільства забезпечує не лише Служба безпеки України, а й інші органи влади та управління: Верховна Рада України, Президент України, РНБО та суди України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство економіки України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Державна податкова служба України, Державна служба України з етнополітики та свободи совісті, Державна митна служба України, Державна служба геології та надр України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна служба експортного контролю України, Державна фіскальна служба України та практично всі інші державні інституції.

Тож, безпека держави як системи політичної влади в Україні залежить від її політичного, економічного, наукового та науково-технологічного складників, які є фундаментом інноваційної політики України.

Політична безпека як якісний стан політичної системи суспільства, який має визначатися законодавчо й досягатися системою заходів, спрямованих на збереження конституційно легітимізованого політичного ладу держави, забезпечення державотворення та конструктивної політики стабільності суспільства, сприятиме надійному захисту національно-державних інтересів у сфері економіки від реальних та потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз, насамперед прямих та опосередкованих економічних збитків. У сучасному світі рушійною силою економіки стають якісно нові знання, тому структуру економіки як інноваційної можна звести до такої формули: загальна економіка — це економіка науки, науково-технологічна економіка та економіка матеріального виробництва.

Тобто безпека державності залежить передусім від її політичного складника із забезпечення економічної безпеки суспільства.

Як нами вже неодноразово зазначалося, діяльність спеціальних органів доцільно розглядати як систему, що охоплює: мету, завдання, об'єкт, суб'єкт, засоби, що використовуються, форми, методи, саму фізичну діяльність і очікуваний результат.

ВІД АВТОРА

Відповідно до специфіки мети, методів, сил, засобів тощо як приклад для всіх інших державних структур розглянемо діяльність СБУ й класифікуємо її:

ГЛАСНА ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦСЛУЖБИ			
Політична, економічна, науково-технологічна, військова та соціальна сфери			
НЕГЛАСНА (АГЕНТУРНА ТА ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНА) ДІЯЛЬНІСТЬ			
Політична, економічна, науково-технологічна, військова та соціальна сфери			
РОЗВІДУВАЛЬНА	КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНА	АНТИТЕРОРИСТИЧНА	АНТИКОРУПЦІЙНА
Елементи: контррозвідувальної, антитерористичної та антикорупційної діяльності	Елементи: розвідувальної, антитерористичної та антикорупційної діяльності	Елементи: контррозвідувальної, розвідувальної та антикорупційної діяльності	Елементи: контррозвідувальної, антитерористичної та розвідувальної діяльності
Аспекти: суто інформаційний; інформаційно: – розвідувальний; – контррозвідувальний; – антитерористичний; – антикорупційний	Аспекти: суто інформаційний; інформаційно: – контррозвідувальний; – розвідувальний; – антитерористичний; – антикорупційний	Аспекти: суто інформаційний; інформаційно: – антитерористичний; – розвідувальний; – контррозвідувальний; – антикорупційний	Аспекти: суто інформаційний; інформаційно: – антикорупційний; – розвідувальний; – контррозвідувальний; – антитерористичний
Рівні діяльності: стратегічний (на політичному рівні державного керівництва); тактичний (на рівні органів та підрозділів спецслужби, але з урахуванням регіональних інтересів)			

На наше переконання, лише тільки за такої методики може адекватно будуватися система захисту суспільних відносин і забезпечуватися безпека органів влади та управління саме спеціальним правоохоронним органом (СБУ) як гарантом забезпечення безпеки особи, суспільства та держави.

Однак якщо такі новації для фахівців сучасних спецслужб неприйнятні, тоді їм ніхто не забороняє скористатися досвідом класифікації підривної діяльності спецслужб іноземних держав, окремих

організацій та осіб, які досить змістовно описані в підручниках КДБ СРСР, і на основі якого створювалися системи протидії.

На підтвердження необхідності, важливості та складності агентурно-оперативної діяльності при забезпеченні безпеки держави свідчать скорочені нами роздуми Вільяма Дж. Бернса, директора Центрального розвідувального управління:

«Поки країни зберігали таємниці одна від одної, вони намагалися викрасти їх одна в одної. Шпигунство було й буде невіддільною частиною державного управління попри те, що його методи постійно вдосконалюються. Перші шпигуни Америки вели війну за незалежність, використовуючи шифри, таємні кур'єрські мережі та невидимі чорнила, щоб листуватися одне з одним та своїми іноземними союзниками. Під час Другої світової війни нова галузь радіотехнічної розвідки допомогла викрити військові плани Японії. На початку Холодної війни розвідувальні можливості Сполучених Штатів буквально досягли стратосфери з появою U-2 й інших висотних літаків-розвідників, які могли фотографувати радянські військові об'єкти з винятковою чіткістю.

Прості зірки, викарбувані на меморіальній стіні в штаб-квартирі ЦРУ в Ленглі, штат Вірджинія, ушановують пам'ять 140 співробітників агентства, які зложили голови на службі своїй країні. Меморіал є невмирущим нагадуванням про незліченну кількість проявів мужності. Проте ці приклади героїзму та численні тихі успіхи ЦРУ залишаються незрівнянно менш відомими американській громадськості, ніж помилки, які іноді затьмарювали історію управління. Визначальним випробуванням для розвідки завжди було передбачення та допомога політикам зорієнтуватися в глибоких змінах у міжнародному ландшафті — гнучких моментах, які трапляються лише кілька разів на сторіччя.

Як неодноразово повторював президент Джо Байден, Сполучені Штати сьогодні мають справу з одним із таких рідкісних моментів — так само серйозних, як початок Холодної війни чи період після 11 вересня. Посилення Китаю та реваншизм Росії створюють істотні геополітичні виклики у світі гострої стратегічної конкуренції, в якому Сполучені Штати більше не ведуть беззаперечної першості і в якому зростають екзистенційні кліматичні загрози. Ще більше ускладнює ситуацію революція в технологіях — навіть масштабніша, ніж промислова революція чи початок ядерної ери. Від мікрочипів до штучного інтелекту та квантових обчислень — нові технології

змінюють світ, зокрема й професію розвідника. Багато в чому ці розробки ускладнюють роботу ЦРУ істотніше, ніж будь-коли, надаючи супротивникам нові потужні інструменти, які дають змогу заплутувати нас, уникати свого викриття і шпигувати за нами.

І все ж таки, хоч світ і змінюється, шпигунство досі є взаємодією між людьми та технологіями. Так само будуть секрети, що їх можуть здобувати лише люди, і таємні операції, які можуть проводити лише люди. Технологічний прогрес, зокрема у сфері радіоелектронної розвідки, не зробив такі людські операції неактуальними, як дехто передбачав, а натомість революціонував їхню практику. Щоб бути ефективною розвідувальною службою XXI ст., ЦРУ має поєднати опанування нових технологій з навичками спілкування з людьми та індивідуальною сміливістю, які завжди були основою нашої професії. Це означає оснащення оперативних співробітників інструментами й навичками для здійснення розвідки у світі постійного технологічного спостереження, а також оснащення аналітиків складними моделями штучного інтелекту, які можуть опрацьовувати колосальні обсяги відкритої і таємно отриманої інформації, щоб вони могли підготувати свої найліпші висновки.

Водночас те, що ЦРУ чинить із зібраними розвідданими, також змінюється. «Стратегічне розсекречення», навмисне публічне розкриття певних секретів, щоб підірвати позиції конкурентів і згуртувати союзників, стало ще потужнішим політичним інструментом. Використовувати його не означає необачно поставити під загрозу джерела чи методи збирання розвідданих, але це означає розсудливий опір рефлексивному бажанню тримати все засекреченим. Розвідувальна спільнота США також усвідомлює дедалі більшу цінність розвідувальної дипломатії, отримуючи нове розуміння того, як її зусилля з підтримки союзників і протидії ворогам можуть підтримати політиків.

Це — час історичних викликів для ЦРУ та всієї професії розвідки, коли геополітичні й технологічні зрушення становлять чи не найбільше випробування, з яким ми будь-коли стикалися. Успіх залежатиме від творчого поєднання традиційної агентурної розвідки з новими технологіями. Інакше кажучи, це вимагатиме адаптації до світу, де єдиний найпевніший прогноз щодо змін полягає в тому, що вони прискоряться.

У розвідувальній сфері ми ретельно вивчаємо те, що говорять лідери. Але ми ще більше звертаємо увагу на те, що вони роблять.

Геополітична конкуренція та невизначеність, а поготів і спільні проблеми — як-от зміна клімату та безпрецедентні технологічні досягнення на зразок штучного інтелекту — створюють диявольськи складний міжнародний ландшафт. Для ЦРУ вкрай потрібно змінити свій підхід до розвідки, щоб іти в ногу зі світом, який швидко змінюється. ЦРУ та решта розвідувальної спільноти США на чолі з Евріл Хейнс, директором Національної розвідки, наполегливо працюють, щоб постати перед цим моментом з належними терміновістю й креативністю.

Цей новий ландшафт створює особливі виклики для організації, яка зосереджена на агентурній розвідці. У світі, де на чолі головних суперників Сполучених Штатів — Китаю і Росії — стоять персоналістські автократи, що працюють у вузьких і замкнених колах радників, зрозуміти наміри лідерів є важливішим і складнішим, ніж будь-коли.

11 вересня 2001 р. почало нову еру для ЦРУ — те саме сталося і з навалюю Росії на Україну. Я глибоко пишаюся роботою, яку виконали ЦРУ й наші розвідувальні партнери, щоб допомогти президентові та політичним діячам високого рангу США — і особливо самим українцям — перешкодити Путіну. Разом ми забезпечили раннє і точне попередження про майбутнє вторгнення. Це знання також дало змогу президентові ухвалити рішення відрядити мене до Москви, щоб попередити Путіна та його радників у листопаді 2021 р. про наслідки нападу, що його, як ми знали, вони планували. Переконані, що їхнє вікно для домінування в Україні зачиняється, і що майбутня зима надає сприятливих можливостей, вони залишалися незворушними й непримиренними, надміру переоцінивши власну позицію та недооцінивши український опір і рішучість Заходу.

Надійні розвідувальні дані допомогли президенту мобілізувати й підтримувати міцну коаліцію країн для сприяння Україні. Це також допомогло Україні захистити себе з надзвичайною хоробрістю та наполегливістю. Президент також творчо використав стратегічне розсекречення. Напередодні вторгнення адміністрація Дж. Байдена разом з британським урядом викрили російські плани щодо операцій «під чужим прапором», які мали на меті покласти провину на українців і створити привід для російських військових дій. Ці та наступні розкриття спростували брехливі наративи Путіна, що їх, за моїми спостереженнями, він так часто використовував раніше як зброю. Такі дії поставили його в незручне й незвичне положення «стояння

на задній нозі». І вони підтримали як Україну, так і дружню їй коаліцію.

Тоді як Росія становить найбезпосередніший виклик, Китай є більшою довгостроковою загрозою, і протягом останніх двох років ЦРУ реорганізувало себе, щоб протистояти цьому пріоритету. Ми почали з визнання організаційного факту, який я засвоїв давно: пріоритети не є реальними, якщо їх не відображено в бюджетах. Відповідно, ЦРУ виділило значно більше ресурсів на китайський кейс: збір розвіданих, операції та аналітичні дослідження в усьому світі, що понад удвічі збільшило відсоток нашого загального бюджету, орієнтованого на Китай, лише за останні два роки. Ми більше наймаємо та навчаємо тих, хто говорить мандаринською мовою, одночасно активізуючи зусилля по всьому світу, щоб конкурувати з Китаєм, — від Латинської Америки до Африки та Індо-Тихоокеанського регіону.

У ЦРУ є майже дюжина так званих місійних центрів — груп з конкретних проблем, що об'єднують співробітників з різних підрозділів управління. 2021 р. ми створили новий місійний центр, зосереджений винятково на Китаї. Місійний центр, сфокусований на одну країну, є центральним механізмом для координації роботи з Китаєм — роботи, яка сьогодні поширюється на всі підрозділи ЦРУ. Крім того, ми тихо зміцнюємо розвідувальні канали з нашими колегами в Пекіні, що є важливим засобом допомоги політикам уникати непотрібних непорозумінь і ненавмисних колізій між Сполученими Штатами та Китаєм.

Хоч Китай і Росія привертають значну увагу ЦРУ, управління не може дозволити собі нехтувати іншими викликами — від боротьби з тероризмом до регіональної нестабільності. Успішний удар США в Афганістані в липні 2022 р. по Айману аз-Завагірі (співзасновнику та колишньому лідеру «Аль-Каїди») продемонстрував, що ЦРУ, як і раніше, зосереджено на терористичних загрозах і так само має значні можливості для боротьби з ними. ЦРУ також виділяє значні ресурси на боротьбу з навалою фентанілу — синтетичного опіюда, який щороку вбиває десятки тисяч американців. Звичні регіональні виклики постають не лише в традиційних стратегічно важливих місцях (Північна Корея та Південнокитайське море), але й у тих кутках світу, геополітичне значення яких наступними роками тільки зростатиме, наприклад, у Латинській Америці та Африці.

Тим часом ми змінюємо наш підхід до нових технологій. ЦРУ працює над поєднанням високотехнологічних інструментів з класич-

ними методами збирання розвідувальних даних від людей — **агентурної розвідки (або HUMINT)**. Технології, звісно, як ніколи ускладнюють багато аспектів шпигунства. В епоху «розумних міст», коли на кожній вулиці є відеокамери, а технологія розпізнавання обличчя стає чимдалі поширенішою, шпигувати стало набагато складніше. Для співробітника ЦРУ, який працює за кордоном у ворожій країні та зустрічається з джерелами, які заради надання цінної інформації ризикують власною безпекою, постійне стеження становить гостру загрозу. Але та сама технологія, яка інколи працює проти ЦРУ (чи то збір великих даних, щоб викрити закономірності в діяльності управління, чи широкі мережі камер, які можуть відстежувати кожен крок оперативника), також може працювати на нього та проти інших. ЦРУ бореться зі своїми суперниками за використання нових технологій. В управлінні вперше призначено технічного директора. Також створено ще один новий місійний центр, зосереджений на побудові кращих партнерських відносин з приватним сектором, де американські інновації пропонують значну конкурентну перевагу.

Власні наукові й технологічні спроможності ЦРУ, як і завжди, на найвищому рівні. За ці роки управління розробило безліч шпигунських пристроїв — моїм улюбленим є камера часів Холодної війни, що мала вигляд і літала, як метелик. Революція в галузі штучного інтелекту та лавина інформації з відкритих джерел разом з тим, що ми збираємо таємно, створюють нові історичні можливості для аналітиків ЦРУ. Ми розробляємо нові інструменти штучного інтелекту, щоб допомогти швидше й ефективніше опрацювати весь цей матеріал. Це дає змогу офіцерам зосередитися на тому, що вони вміють найкраще: надавати обґрунтовані висновки й ідеї про те, що найважливіше для політиків і що найбільше важить для американських інтересів. ШІ не замінить людей-аналітиків, але він уже розширює їхні можливості.

Ще одним пріоритетом у цю нову еру є поглиблення неперервної мережі розвідувального партнерства ЦРУ по всьому світу — активу, якого бракує самотнім суперникам Сполучених Штатів. Здатність ЦРУ отримувати вигоду від своїх партнерів — їхніх розвідданих, їхнього досвіду, їхніх поглядів та їхньої здатності працювати в багатьох місцях з більшою легкістю, ніж управління, — має вирішальне значення для його успіху. Від поживлення цих старих і нових партнерств залежить не лише дипломатія, але й розвідка. За

своєю суттю професія розвідника пов'язана зі взаємодією з людьми, і ніщо не може замінити прямого контакту для зміцнення зв'язків з нашими найближчими союзниками, спілкування з нашими найзапеклішими супротивниками та розвитку всіх, хто посередині. У понад 50 закордонних поїздках протягом майже трьох років на посаді директора я вивчив увесь спектр цих відносин.

Іноді саме офіцерам розвідки зручніше мати справу з історичними ворогами в ситуаціях, коли дипломатичний контакт може означати формальне визнання. Ось чому президент відправив мене до Кабула наприкінці серпня 2021 р., щоб поспілкуватися з керівництвом Талібану безпосередньо перед остаточним виведенням військ США. Іноді розвідувальна дипломатія може сприяти зближенню інтересів та непомітно підтримувати зусилля американських дипломатів і політиків.

Щодня, коли я читаю телеграми з резидентур з усього світу, подорожую до іноземних столиць або спілкуюся з колегами в штаб-квартирі, я згадую про майстерність і мужність співробітників ЦРУ, а також про нескінченні виклики, з якими вони стикаються. Вони виконують важку роботу у важких місцях. Особливо після 11 вересня вони діють у неймовірно швидкому темпі. Справді, успішність операцій ЦРУ в цю нову та страшну епоху залежить від турботи про наш особовий склад. Ось чому ЦРУ поліпшило медичне забезпечення співробітників у штаб-квартирі та на місцях; поліпшило програми підтримки сімей і працівників з віддаленим режимом роботи, а також подружніх пар, обидва члени яких будують успішну професійну кар'єру. ЦРУ пропонує також гнучкіші шляхи кар'єрного зростання, особливо для тих, хто працює з технологіями, щоб співробітники могли перейти до приватного сектора, а потім повернутися до управління.

Ми спростили наш процес набору нових співробітників. Тепер перехід від заявки до остаточної пропозиції та допуску до секретної інформації становить четверту частину того часу, який був потрібний два роки тому. Ці вдосконалення сприяли сплескові інтересу до ЦРУ. 2023 р. у нас було більше кандидатів на роботу, ніж за будь-який рік після 11 вересня. Ми також наполегливо працюємо над диверсифікацією нашої робочої сили, досягнувши історичних максимумів 2023 р. з погляду кількості найнятих жінок і представників меншин, а також кількості переведених на найвищі посади в управлінні.

У разі потреби співробітники ЦРУ діють у тіні, зазвичай поза полем бачення та уваги; ризику, на які вони йдуть, і жертви, на які вони йдуть, рідко розуміються належним чином. Коли довіри до державних установ Сполучених Штатів часто бракує, ЦРУ залишається рішуче аполітичною установою, пов'язаною присягою, яку я та всі інші в управлінні склали щодо захисту Конституції, і нашими зобов'язаннями за законом.

Співробітників ЦРУ також об'єднує почуття спільності та глибока загальна відданість державній службі в цей вирішальний момент американської історії. Вони усвідомлюють правдивість поради, яку я отримав багато років тому від мого батька, котрий зробив видатну військову кар'єру. Поки я сушив голову, що робити зі своїм професійним життям, він надіслав мені записку від руки: «Ніщо не може змусити тебе пишатися більше, ніж чесно служити своїй країні». Це допомогло мені розпочати тривалу й успішну кар'єру в уряді — спочатку на дипломатичній службі, а тепер у ЦРУ. Я жодного разу не пошкодував про свій вибір. Я надзвичайно пишаюся тим, що служу разом з тисячами інших співробітників ЦРУ, які відчувають те ж саме стосовно себе і приймають виклик нової ери»⁵.

⁵ Вільям Дж. Бернс Шпигунство та державне управління. Трансформація ЦРУ в епоху конкуренції. *Дзеркало тижня*. 27.02.2024. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/shpyhunstvo-ta-derzhavne-upravlinnya-transformatsiya-tsru-v-epokhu-konkurentsiyi> (дата звернення: 05.10.2024).

ПЕРЕДМОВА

Належна організація забезпечення безпеки України є елементом її самостійності та незалежності від будь-яких іноземних політико-економічних феноменів. Тому забезпечення саме державної безпеки України, нормативно-правове регулювання цієї діяльності в умовах повномасштабної війни, нестабільності зовнішньополітичної ситуації в світі, посягань на територіальну цілісність та суверенітет росією є однією з головних проблем подальшої розбудови Української державності.

Зміна політичної орієнтації суспільства, нові політичні, правові умови, які впливають на державотворчий процес в Україні, не дозволяють будувати систему захисту на старих ідеологічних, військово-політичних та інших принципах. Більше того, ці обставини унеможливорюються новим статусом України — нової держави у світовій спільноті.

Соціально-політичні процеси, що відбуваються в Україні з 1991 року, зумовили необхідність перегляду багатьох принципових питань, пов'язаних з діяльністю держави. Серед них — проблеми діяльності спецслужб, на яку ст. 17 Конституції України (Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу) покладається забезпечення державної безпеки: «Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом»⁶.

Це зумовило необхідність виділення одним із провідних напрямів науково-дослідної діяльності розробку теоретичних положень вчення про державну безпеку, покликаного відбити сутнісну та змістовну сторону її діяльності в нових умовах. Розв'язання загальної проблеми — визначення компетенції державних органів, які забезпечують якісний рівень безпеки держави, дасть у найближчому майбутньому змогу методологічно правильно вирішити приватні питання.

Певні позитивні зрушення у відносинах України з країнами близького та далекого закордоння практично не вплинули на таємну

---

⁶ Конституція України. Київ: Вид-во «Україна», 1996. 54 с.

ПЕРЕДМОВА

політичну боротьбу між країнами із застосуванням спеціальних служб, на боротьбу з проявами корупції, організованої злочинної діяльності, терористичними та іншими загрозами суспільству та державі.

Спеціальні служби іноземних країн, посилюючи взаємодію між собою, не зменшують масштабів протиправної діяльності проти України як досить сильної, з погляду економічного потенціалу, держави.

Розвідувально-підривна діяльність спецслужб іноземних держав являє собою приховану й дуже потужну частину зовнішньополітичної діяльності зарубіжних країн, спрямовану на досягнення головної мети економіки своїх країн — ослаблення України і перетворення її у сировинний придаток. Оскільки розвідувально-підривна діяльність противника є частиною зовнішньополітичної діяльності іноземних держав, забезпечення безпеки України — це протидія противнику, нерозривно пов'язана зі здійсненням зовнішньополітичного курсу держави, спрямованого на створення всеосяжної міжнародної системи безпеки. Протиправні, а часто й злочинні акції спецслужб іноземних держав, окремих організацій, груп та осіб завдають величезних економіко-політичних збитків Україні, тому мають бути нейтралізовані.

У зв'язку з цим забезпечення державної безпеки як протидія вказаній вище протиправній діяльності є за своєю суттю та змістом таємною політичною⁷, правоохоронною діяльністю і входить у систему забезпечення правопорядку.

Залежно від характеру зазіхань, цілей, що переслідуються противником, від використовуваних ним сил, засобів і методів протиправної діяльності, її гостроти та масштабу, а отже від реального та ймовірного збитку, що завдається або може бути завданий, держава застосовує відповідні захисні й активні наступальні заходи. Конкретним видам зазіхань відповідають конкретні заходи протидії їм.

Важливе місце в системі забезпечення державної безпеки посідає агентурно-оперативна діяльність спецслужб, яка вивчалася достатньо ретельно протягом другої половини ХХ ст. відомими юристами та працівниками спецслужб. Однак у кінці ХХ ст. та на початку ХХІ

---

⁷ Козенюк В. О. Формування радянською контррозвідкою досвіду оперативного забезпечення бойових дій РСЧА напередодні Великої Вітчизняної війни. *Науковий вісник Академії СБ України*. 2000. № 10–11. С. 271–284.

з об'єктивних і суб'єктивних причин цей термін поступово зникає з ужитку в новостворених країнах на теренах колишнього Союзу. На нашу думку, це не є обґрунтованим рішенням і швидше має політичний характер, ніж соціально обумовлений. Автор вважає, що термін «оперативно-розшукова діяльність» в Україні вводився в обіг під впливом науковців і практиків МВС, яким більше хотілося бути також причетними до когорти спецслужбістів заради підвищення свого статусу. Вважаємо це неправомірним, адже система МВС використовує в своїй діяльності лише відсотків 5 саме агентурно-оперативних сил, засобів, форм, методів тощо, які є достатньо специфічними й потребують високої кваліфікації від співробітників. Інші всі свої функції співробітники Національної поліції виконують гласно, без використання агентури та оперативно-технічних засобів, які не потрібні в ході розшуку за фактом, а є особливістю саме пошуку ознак правопорушення, а не його фіксації на кінцевому етапі.

Виходячи зі сказаного вище, спробуємо дослідити цей феномен суспільно-політичного життя країни.

Правову основу агентурно-оперативної діяльності становлять Конституція України та низка інших законів України, які регулюють питання забезпечення національної та державної безпеки негласними силами та засобами з використанням спеціальних організаційних форм діяльності та методик їх проведення.

Отже, **агентурно-оперативна діяльність** — це система негласних пошукових заходів, що здійснюються із застосуванням агентурних та оперативно-технічних засобів. Її завданнями є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння спецслужб іноземних держав, окремих організацій, груп та осіб, що ведуть протиправну діяльність проти України і спрямовані на підрив державного устрою та суспільного ладу, з метою припинення та легалізації правопорушень в інтересах кримінального судочинства, а також отримання таємної інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Тож, агентурно-оперативна діяльність — це негласний, таємний, конспіративний вид державної діяльності, що спрямована на забезпечення безпеки України, яка входить у загальнодержавну систему заходів забезпечення державної безпеки. Вона тісно взаємопов'язана з іншими видами державної діяльності щодо забезпечення державної безпеки: організаційно-політичною, військовою, ідеологічною, правовою і т.д.

Вивчення феномену агентурно-оперативної діяльності спецслужб та спеціальних органів та організацій, її закономірностей, вироблення практичних рекомендацій в інтересах підвищення ефективності протидії противнику є завданнями агентурно-оперативної науки.

Узагальнення накопиченого агентурно-оперативного досвіду в ході протидії протиправній діяльності спецслужб іноземних держав, окремих організацій, груп та осіб сприяло пізнанню агентурно-оперативної практики і поступово набуває рис та якостей наукового аналізу, що створило передумови для вироблення й накопичення наукових знань. Агентурно-оперативна діяльність є об'єктом наукового пізнання й об'єктом науки, що має розвиватися й надалі.

Концепція агентурно-оперативної діяльності базується на основі творчого потенціалу вчення матеріалістичної діалектики. Найважливіше методологічне значення для формування цієї концепції мають теорія і практика здійснення кардинальної реформи економічної та політичної системи України, будівництва правової, суверенної, незалежної, соціальної держави. Такий метод, зокрема, виражається у визнанні нерозривного взаємозв'язку між забезпеченням міжнародної і національної безпеки України.

Сучасний зовнішньополітичний курс України спрямований на плідне співробітництво між країнами, вирішення спірних питань між державами політичними засобами з урахуванням пріоритету загальнолюдських інтересів в підході до розв'язання глобальних проблем, що стоять перед людством.

Нова методика формування концепції діяльності спецслужб проявляється в науковій, об'єктивній, політично виваженій оцінці впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників на формування політичної й оперативної обстановки в нашій країні в умовах повномасштабної військової агресії росії.

Найважливіше завдання сучасної наукової концепції діяльності спецслужб проявляється в розкритті найбільш загальних закономірностей їх функціонування, демонстрації їх принципів, форм, методів організації сил, засобів і тактики діяльності, у пізнанні механізмів взаємозв'язку цих закономірностей із законами розвитку суспільства.

Тож, агентурно-оперативна наука знаходиться в постійному розвитку, акумулює знання про свої закони і принципи, розкриває її структуру, вивчає чинники, що впливають на характер і спрямованість цієї діяльності, досліджує її взаємозв'язок з іншими видами

діяльності із забезпечення державної безпеки. Агентурно-оперативна наука досліджує також загальні питання протидії спецслужбам іноземних держав, протидії протиправній діяльності окремих організацій, груп та осіб, розглядає окремі сторони й напрями.

Для пізнання та розвитку будь-якої науки має велике значення визначення її предмета. Предмет науки — це концентроване вираження її сутності та змісту досліджуваних відповідною наукою явищ. Він визначає місце цієї науки в загальній системі наукових знань, вказує на характер її взаємодії з іншими науками та галузями права.

Предмет науки агентурно-оперативної діяльності спецслужб України — це закономірності конспіративного виявлення розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, протиправної діяльності окремих організацій, груп та осіб і протидії їй, закономірності й принципи взаємодії їх агентурних та оперативно-технічних підрозділів з іншими державними органами та громадськими організаціями у вирішенні завдань забезпечення державної безпеки України.

Як і будь-яка інша, наука про АОД містить у собі фундаментальні і прикладні наукові дисципліни. Фундаментальні вивчають її загальні закономірності й створюють теоретичну основу для розвитку всієї галузі знань у цілому і кожної з прикладних наукових дисциплін, що входять до її складу. Прикладні дисципліни вивчають застосування виявлених та пізнаних закономірностей на конкретних напрямках АОД.

Зміст агентурно-оперативної науки в найбільш повному і концентрованому вигляді знаходить висвітлення в її фундаментальній науковій дисципліні — *основи агентурно-оперативної діяльності*.

До змісту навчальної дисципліни «*Основи агентурно-оперативної діяльності*» входять загальні теоретико-практичні засади *агентурної діяльності* й основні питання оперативно-технічної діяльності. Отже, курс цієї спеціальної дисципліни не охоплює в цілому всі аспекти теорії АОД правоохоронних та спеціальних органів України.

Спеціальна дисципліна основи АОД — це спеціалізований курс теоретико-прикладних засад АОД, розроблений відповідно до потреб оперативного співробітника низового (тактичного) рівня (оперативного уповноваженого — начальника відділення) оперативного підрозділу, що займається агентурно-оперативною діяльністю.

Отже, в курсі вказаної дисципліни детально вивчається лише тактичний рівень агентурно-оперативної діяльності.

Книги, які можуть вас зацікавити

Основи візуального спостереження

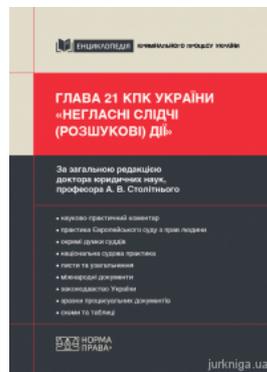
Психологія оперативно-розшукової діяльності в схемах і таблицях: навчально-наочний посібник

Негласні слідчі (розшукові) дії: теорія і практика. Видання друге

Негласні слідчі (розшукові) дії: науково-практичний коментар глави 21 КПК України з постатейними правовими позиціями Верховного Суду

Глава 21 КПК України «Негласні слідчі (розшукові) дії»

Українське кримінальне право. Загальна частина. Структурно-логічні схеми

Перейти до галузі права
Адміністративне право

[Перейти на сайт](#) →